

Topkapı Sarayında Üç Kuşak Saray Hekimi: Hamon Ailesi

Naim A. Güteryüz

Araştırmacı-Yazar

Ortaçağ'da Batı'da belirgin bir mevkiye erişmiş Yahudi doktorların, tıp âlimlerinin ünü Doğu'ya da ulaşmıştı. Nitekim daha on ikinci yüzyılda Bizans İmparatoru I. Manuel'in, on dördüncü yüzyılda Batı Anadolu Emirleri'nin, on beşinci yüzyılda Konya'da Selçuk saraylarında hizmet sunan Yahudi hekimlerin mevcudiyeti bilinmektedir.¹

Osmanlı Sarayı'nda da, Sefarad Yahudilerinin 1492 göçünden de önce, bazı Yahudi hekimlerin belirgin bir mevkiye ulaştıkları görülür. Sultan II. Murad'ın ve Fatih Sultan Mehmed'in doktoru Hekim Yakub², Padişah'ın özel doktoru olması ve tüm seferlere beraber katılması dışında, Fatih tarafından hazineden sorumlu Defterdar olarak atanmıştı. İhtida ederek Müslüman olan Hekim

.....
1 Rhoads Murphy, "Jewish Contributions to Ottoman Medicine", *Jews, Turks and Ottomans*, ed. by Avigdor Levy, Syracuse University Press, Syracuse New York, 2002, s. 61.

2 Cengiz Şişman, "Jacopo of Gaeta (Hekim Yakub)", *Encyclopedia of Jews in the Islamic World*, Koninklijke Brill NV, Leiden, 2012.

Yakub'un Osmanlı ile Venedik arasındaki birçok müzakereyi de yürüttüğü bilinir.

Fatih'in Vakfiyesinde³ Yahudi Musa, Yahudi Eliyas ve Yahudi Avraham adında üç hekim adı geçmektedir.⁴

On altıncı yüzyılda Osmanlı Sarayı'nda ün salmış diğer bir Yahudi doktor da Ephraim ben Nissim Ibn Sanchi idi. Portekiz Kralı V. Alfonso'nun hekimi iken İstanbul'a gelen Ephraim'in oğlu Abraham ve muhtemelen aynı aileden başka fertler⁵ de mesleklerini Saray'da sürdürdü.

Sefarad Yahudilerinin Osmanlıya getirdikleri ve Endülüs'te yaşanan Altın Çağ'ın zenginliklerinden kimya, gökbilimi, felsefe, cebir ve de daha sonra matbaa gibi artıların⁶ en önemlilerinden biri de şüphesiz, tıp alanındaki birikim ve deneyimleri oldu. Saray'ın anlayışına ve gereksinmesine göre hekim sadece iyileştiren değil, aynı zamanda kişinin bir anlamda can güvenliğini kendisine teslim ettiği biriydi. O bakımdan hekim seçiminde güven, en az bilgi kadar önemli bir nitelikti.

İspanya göçmenlerinden tıp adamlarının önde gelenleri Saray'a davet edilerek çoğu kez Saray Hekimi, hatta Hekimbaşı oldu.

Tıp mesleğinin zaman zaman babadan oğula nakledilen bir alan haline geldiği Osmanlıda on altıncı yüzyılda, Selanik'te Ben Yahya ve İstanbul'da Hamon (Amon) aileleri, özellikle temayüz ettiler.

1536'da, Saray'daki yirmi hekimin beşi, yani yüzde 25'i Yahudi iken bu oran 1548'de otuz hekimin on dördü olmak üzere yüzde

.....

3 Topkapı Sarayı Hazine Dairesi'nde bulunan 1835 sayılı ve Saray 16/1441 referanslı bu Arapça Vakfiye, Müze müdürü Tahsin Öz tarafından bulunarak, 1935 yılında Alman Arkeoloji Enstitüsü tarafından yayınlandı.

4 Abraham Galante, *Médecins Juifs au service de la Turquie*, İstanbul, 1938.

5 Minna Rozen, *İstanbul Yahudi Cemaati'nin Tarihi 1453-1566*, çev. Serpil Çağlayan, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2010, s. 201 ve s. 427, dn. 18.

6 İmmanuel Aboab – II. Bayezid'in tarihe geçmiş ünlü deyişi: "Siz bu hükümdara nasıl us'lu [akıllı] Fernando [Ferdinand] diyorsunuz ki, kendi ülkesini fakirleştiriyor ve benimkini zenginleştiriyor."

47'ye, 1609 ise altmış iki makamın kırk birini oluşturan yüzde 66'ya yükselmişti.⁷ Cemaat-i Etibba-ı Yahudiyân'da (Uzunçarşılı listesi⁸) belirtilen Yahudi hekimlerin dışında, Etibba-ı Hassa listesindeki hekimlerin de bazıları sonradan ihtida etmiş Yahudi hekimlerdi. Örneğin: Mevlana Frenk Mehmet, Muslim-i Nev, Kara Yahudi oğlu Mustafa gibi.

On altıncı ve on yedinci yüzyıllarda İstanbul'u ziyaret eden seyyahlar da rastladıkları Yahudi hekim çokluğunu anılarında özellikle vurgulamışlardır.⁹

Tıp, daha sonraki yıllarda ve günümüzde, Türk Yahudilerinin ilgi alanı olmaya devam etti.¹⁰ Kimileri askerî hekim olarak Osmanlı ordusunda şerefli yerlerini alıp üst rütbelere ulaşırken, diğerleri de sivil yaşamda buluşları ve eserleri ile temayüz ettiler.

Bu araştırmamızda, Topkapı Sarayı'nda, II Bayezid'den II. Selim'e, babadan oğula dört kuşak hizmet veren Hamon ailesini özetle tanıtmaya çalışacağız.

Hamon (veya Latince ve Fransızca söylenişi ile Amon) ailesi, İspanya ve Portekiz kökenli olup Ferdinand ve İsabella'nın

.....

7 Rhoades Murphy, *a.g.e.*, s. 61-74; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinde Saray Teşkilatı*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1945, s. 365 ve kendisinden naklen: *Aynı Ali Risalesi*, s. 94 ile *Eyyubi Efendi Kanunnamesi*, s. 26.

8 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 365 ve kendisinden naklen: H.1013 (1604) yılına ait *Küçük Ruznamce Defteri* – Kamil Tasnifi Hususi Numara 1.

9 Abraham Galante, *Histoire des Juifs de Turquie*, 1986, C.9, s. 80 *Médecins Juifs au service de la Turquie*" (1938) önsözünden; Nicholas de Nicolay, *Les Navigations, Pérégrinations et voya.g.e.s faits en la Turquie*, Anvers, 1576; Jean de Thévenot, *Relation d'un Voya.g.e. fait au Levant*, L. Billaine, Paris, 1665; Jacob Spon & Georges Wheler, *Voya.g.e. d'Italie, de Dalmatie, de Grèce et du Levant fait aux années 1675-1676*, Antoine Cellier, Lyon, 1678.

10 Sivil ve Askeri hekimlerle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. A. Galante, *Médecins Juifs au service de la Turquie*, Babok Basımevi, İstanbul, 1936 veya Abraham Galante, *Histoire des Juifs de Turquie*, 1986, C.9, s. 79-117.

fermanından sonra Osmanlı İmparatorluğu'na göç etmiştir. Birçok ferdi devlet hizmetinde bulunmuş olan bu aile, tarihçiler için etüt konusu olmuş, onlarla ilgili derin araştırmalar yapılmıştır. Hamon ailesi, özellikle, yetiştirdikleri tıp doktorları ile ünlenmiş olup, bu meslek geleneği günümüze kadar sürmüştür.¹¹

İshak Hamon

Ailenin bilinen ilk ünlüsü İshak Hamon, on beşinci yüzyılın ikinci yarısında Granada [Gırnata] hükümdarı Emir Abdullah'ın¹² özel doktoru idi. Yahudilerin İspanya'dan ayrılması ile Hamon ailesi de Osmanlı İmparatorluğu'na göç ederek İstanbul'a yerleşti ve kısa zamanda yeni vatanına uyum gösterdi.

Jozef Hamon

Jozef Hamon yaklaşık 1450 yılında Granada'da [Gırnata] doğdu. Eliakim Carmoly, Jozef Hamon'un İtalya'da, ünlü Obadia de Bertinora ailesinden doğduğunu iddia etse de,¹³ Immanuel Aboab, Endülüslü olduğunu kesinlikle ifade etmektedir.¹⁴

.....

11 Simon Marcus, "Hamon", *Encyclopedia Judaica (EJ)*, Vol.7, s. 1243; Henri Gross, "La Famille Juive Hamon", *Revue des Etudes Juives (REJ)*, T.56, Paris, 1909; Eliakim Carmoly, *Histoire des Médecins Juifs Anciens et Modernes*, Sté, Encyclographique des Sciences Médicales, Bruxelles, 1844; Nicholas de Nicolay, *a.g.e.*, Abraham Danon, "La Communauté Juive de Salonique au 16ème siècle", *REJ*, T.40, Paris, 1900; M. Franco, *a.g.e.*; David de Pomis, *De Medico Hebraeo Enarratio Apologica* (Venice, 1588); Uriel Heyd, "Moses Hamon Chief Jewish Physician to Sultan Suleiman the Magnificent", *Oriens*, XVI, 1963; Moshe Sevilla-Sharon, *a.g.e.*, Arslan Terzioğlu, "Musa bin Hammun ve onun Diş Tababetine dair Türkçe bir kitabı", *Tarih ve Toplum Dergisi*, S.106, Ekim 1992; Arslan Terzioğlu, "Un Traité Turc inconnu de Moses Hamon sur l'art dentaire au début du XVIème siècle", *Mélanges d'histoire de la médecine hébraïque réunis par Gad Freudenthal et Samuel Koltek*, *Etudes choisies de la Revue d'Histoire de la Médecine Hébraïque* (1948-1985), Koninklijke Brill NV, Leiden, 2003; E. Landau, *l'Histoire des Médecins Juifs*, 1895, Berlin.

12 Arslan Terzioğlu, Musa bin Hamun, Almanya, 1977.

13 Eliakim Carmoly, *a.g.e.*, s. 159.

14 Henri Gross, "La Famille Juive Hamon", *REJ*, T.56, Paris, 1909, s. 4

Önce II. Bayezid'in, sonra da Yavuz Sultan Selim'in özel doktoru olan Jozef Hamon, Padişahların çıktığı her sefere Sultan'ın yanında katıldı. 1518'de Suriye-Filistin seferinden dönerken Şam'da hastalandı ve Aralık ayında, yaklaşık 68 yaşında öldü.

Kendisi de bir İspanyol göçmeni olan Şam Hahamı Jozef ben Meir Gerson, Jozef Hamon'un ölümü üzerine kaleme aldığı övgü konuşmasında¹⁵ Saray doktoru olmanın zorluklarını ve risklerini belirterek II. Bayezid ve Yavuz Selim dönemlerinde 25 yıl süre ile Padişah ve Şehzadelerin sevgisine ve itimadına mazhar olan Jozef Hamon'la ilgili aşağıdaki olayı nakleder:

Bir keresinde II. Bayezid çok sevdiği Jozef Hamon'dan İslamiyet'i kabul etmesini ister ve bunun simgesi olarak Saray'a beyaz sarık sararak gelmesi için üç gün süre tanır. Süre sonunda Jozef Hamon gözükmeyince derhal Saray'a gelmesi emredilir. Hamon koynunda bir hançer ile Padişah'ın huzuruna çıkar ve "Haşmetlû ve güçlü Sultanımız! Biz menfaat uğruna atalarımızın dinini inkâr etmek isteseydik bugün İmparatorluğunuzda bulunmaz, doğduğumuz yer olan ve mülkümüzün, servetimizin bulunduğu İspanya'da ikamet ederdik. Ne var ki, atalarımızın tüm baskılara ve zorluklara rağmen sadık kalmayı becerdikleri inancımızı terk etmemiz istenince, her şeyimizi feda etmek pahasına da olsa bunu reddettik. İnancımıza olan bu sadakatimiz neticesi acımasızca kovulduk, hoşgörüsünü ve adaletini duyduğumuz Senin himayene girdik. Senin gibi aydın ve bilge bir hükümdarın dinî inançlarımızı zorlamayacağına inanıyoruz. Ancak kararında ısrar edersen, hayatıma mal olması pahasına da olsa ilk kez buyruğuna itaat etmeyeceğim," diyerek hançeri uzatır ve "Buyur al şu hançeri, sineme sapla" diye ekler. Çok sevdiği hekimi Jozef Hamon'un bu tutumunu takdirle karşılayan II. Bayezid, "Sadakatine hayranım, karakterinin sağlamlığını takdir ediyor ve sana olan tam güvenimi eskisi gibi muhafaza ediyor ve devam ettiriyorum" diyerek Jozef Hamon'u taltif eder.¹⁶

.....

¹⁵ Orijinal metin, Gaster Özel Koleksiyonu, No. 762'de.

¹⁶ Henri Gross, a.g.m., *REJ*, T.56, Paris, 1909, s. 6-7.

Moşe Hamon (Musa bin Hamun)

Jozef Hamon'un kendisi gibi doktor olan oğlu Moşe Hamon, 1490'da Gırnata'da doğdu. Küçük yaştan beri Saray hastanesi ve eczanesiyle tanıştı. Rivayete göre o yıllarda Fatih Darüşşifası'nda görevli iki Yahudi hekim, Musa'nın ilk hocalarıdır. Babasının ölümünü takiben Yavuz Sultan Selim'in ve daha sonra Kanuni Sultan Süleyman'ın özel doktoru oldu. Diğer taraftan, on altıncı yüzyılda Edirne'de yaşamış ve İstanbul'u da ziyaret etmiş olan din bilgini Jozef ibn Verga, Moşe Hamon ile görüşmelerini naklederken, Moşe'nin Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferine (1517) ait anılarından bahsetmektedir ki, bundan Moşe Hamon'un söz konusu sefere babası Jozef (ölümü 1518) ile beraber katıldığı anlaşılmaktadır.

1526 yılında Kanuni'nin emriyle Macaristan'ın sağlık teşkilatını kurmakla görevlendirilmiş Moşe Hamon'un, babası gibi çift yönlü bir sosyal kimliği vardı: Saray doktoru sıfatı ile tıbbi görevleri ve cemaatinin lider bir siması olarak cemaat sorunlarına ve çalışmalarına aktif bir katılımı.

Amasya ve Tokat'ta meydana gelen kan iftirası¹⁷ olaylarından sonra Moşe Hamon, Kanuni nezdinde girişimde bulunarak, Yahudi cemaatini güvence altına alan bir ferman buyrulmasını sağladı.

Sultan'ın yakın ilgisine ve sevgisine mazhar olan Moşe Hamon, yabancı ülke hükümdarları ve temsilcilerinden de aynı şekilde

.....

17 Orta Çağ'da üretilen Kan İftirası söylencesi, Yahudilerin Hamursuz ekmeğine (matsa) küçük Hıristiyan çocukların kanını kattıkları şeklindeydi. On altıncı ila on dokuzuncu yüzyıllar boyunca bu iftiraya inanan birçok Avrupa Hıristiyan ülkesi halkının tepkileri, o ülkelerde Yahudi kırımına yol açtı. 1539'da Amasya ve kısa bir süre sonra Tokat Yahudileri de benzer bir iftira ile karşılaşınca, Kanuni Sultan Süleyman şöyle buyurdu: Bu cemaat... Üyelerinin saldırıya ya da herhangi bir haksızlığa uğramalarını istemiyorum. Bu gibi iddialar Divan'ımda muhakeme edilecek ve emrim olmadan başka herhangi bir yerde görülmeyecektir. Şeyhülislamın Tevrat'ta, Yahudilerin yenen hayvanların dahi kanı tamamen akıtılmadan yenmeyeceğine dair açık emri olduğunu tespit etmeleri üzerine, bu iftiranın geçersiz olduğuna ve Yahudi tebaanın rahatsız edilmemelerine dair Sultan Abdülmecid'in 1840, Sultan Abdülaziz'in 1866 tarihli fermanları mevcuttur. Abdülmecid'in Fermanı 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesinde teşhir edilmektedir.

saygınlık görüyor, Divan erkânı ile aynı seviyede tutuluyor ve kendisine da aynı değerde hediyeler sunuluyordu. Venedik'te tutuklanarak mal ve mülklerine el konan Dona Gracia Mendes Nasi ve yeğeni Don Jozef Nasi'nin Venedikliler tarafından serbest bırakılarak tüm servetleri ile beraber Osmanlı İmparatorluğu'na göçlerini sağlamak üzere (1552), Padişah nezdinde tavassutta bulunan da Moşe Hamon'dur.

1551-1554 yıllarında İstanbul Fransız Elçiliği'nde görevli Fransız gezgini Nicholas de Nicolay, anılarında Hamon'dan şöyle bahsetmektedir:

Doktorlar arasında en büyük nüfuz sahibi ve en çok saygı göreni, 60 yaşını aşmış; bilgisi, ünü ve servetiyle temayüz etmiş Hamon isminde bir Yahudi idi.¹⁸

Nicholas'ın ifadesinden, Moşe Hamon'un yaklaşık 1490 yılında doğduğu anlaşılmaktadır. *Schebat Yehuda* kitabının ilk baskısında (1554) sağ, ikinci baskısında (1567) ise ölmüş olduğu zikredilen Moşe Hamon'un böylece yaklaşık 1565'de 75 yaşlarında öldüğü varsayılmaktadır.

Moşe Hamon, Osmanlı Nakşî yazısı ile Türkçe olarak yazdığı ve Kanuni Sultan Süleyman'a ithaf ettiği bir eserinin Arapça olan giriş bölümünde, diş hastalıklarını en ince ayrıntılarına kadar anlatmakta, diş ameliyatlarından bahsetmektedir.

Nicolay'ın belirttiğine göre, 1526 ila 1551 yılları arasında yazıldığı sanılan ve dünya üzerinde bulunan dört değerli kitaptan biri olan¹⁹ bu eser 15x21cm. boyutlarında, 101 varak yani 200 sahifedir ve halen İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü kütüphanesindedir.

Batıdaki emsallerinden daha eski olan bu tıbbi eser, beş büyük bölümden ibaret olup içinde, diş hastalıklarının önemi belirtilmekte. Bir taraftan ağız ve burun boşluğu hastalıkları ile, diğer taraftan sindirim sistemi bozuklukları ile ilgisi araştırılmakta; diş etleri hastalıkları, diş ağrıları, diş doldurulması, diş çekilmesi ve cerrahisi ile ağız hijyeni konularında eşsiz bilgiler içermektedir.²⁰

.....

¹⁸ Nicholas de Nicolay, *a.g.e.*

¹⁹ Vecdi Benderli, *Hipokrat Dergisi* Koordinatörü, 10 Ağustos 1992 tarihli mektubu (Naim Güler yüz arşivi).

²⁰ Arslan Terzioğlu, "Musa bin Hammun ve onun Diş Tababetine dair Türkçe

Heyd, on altıncı yüzyılın başında Hahamhane'nin etkisinin azalmaya başlamasından sonra Moşe Hamon'un cemaat liderliğinde önemli bir rol oynamaya başladığı görüşündedir.²¹ Kendisinin Selanik Cemaati ile muhaberatı, Londra'da Montefiore kütüphanesinde²² bulunmaktadır. Selanik Cemaati bünyesinde asayişî sağlamak gayesi ile hazırlanan tüzüğe, tüm ikazlara rağmen riayet etmeyen ve kargaşa yaratmakta ısrar edenleri yargılamak ve asayişî sağlamak için Moşe Hamon suçluları İstanbul'a getirterek yargıladı ve cezalandırdı. Ayrıca bir kadı ile infaz memurunun Selanik'e gönderilmesini sağladı.²³ Moşe Hamon tesis ettiği burslar ile Yahudi cemaati içinde eğitim ve öğretimin ısrarlı bir takipçisi oldu.²⁴

Evlad-ı Musa Fermanı

Devlete ifa ettikleri hizmetlerin bir ödülü olarak, Hamon ailesinin bütün vergilerden muaf tutulmasını öngören fermanla Evlad-ı Musa [Musa'nın çocukları] ifadesi kullanılmaktadır.

Burada söz konusu olan Musa'nın hangisi olduğu hususunda değişik görüşler mevcuttur. M. Franco,

Fatih Sultan Mehmet'in Ribî Moşe Hamon adında Portekiz kökenli Musevi'yi özel doktoru olarak seçtiğini ve Devlet arşivlerinde Evlad-ı Musa namı ile anılan Ribî Moşe ile tüm sülalesinin gelecekte de geçerli olmak üzere tüm vergilerden muaf tutulmasını emreden bir ferman buyurduğunu yazmaktadır.²⁵

.....

bir kitabı”, *Tarih ve Toplum Dergisi*, S.106, Ekim 1992; Arslan Terzioğlu, “Un Traité Turc inconnu de Moses Hamon sur l'art dentaire au début du XVIème siècle”, *Mélanges d'histoire de la médecine hébraïque réunis par Gad Freudenthal et Samuel Koltek, Etudes choisies de la Revue d'Histoire de la Médecine Hébraïque (1948-1985)*, Koninklijke Brill NV, Leiden, 2003.

21 Uriel Heyd, “Moses Hamon Chief Jewish Physician to Sultan Suleiman the Magnificent”, *Oriens*, XVI, 1963.

22 Montefiore Kütüphanesi, No.363'e kayıtlı el yazması.

23 Abraham Danon, a.g.m., *REJ.*, T.40, Paris, 1900.

24 Mark Alan Epstein, *The Ottoman Jewish Communities and their Role in the 15th and 16th Centuries*, 1980, s. 87.

25 M. Franco, *Essai sur l'Histoire des Israélites de Turquie*, Paris, Librairie A. Durlacher, 1897, s. 31.

Henri Gross'a göre, Evlad-ı Musa unvanını veren Kanuni Sultan Süleyman'dır ve kendi özel doktoru Moşe Hamon ve sülalesini kapsamaktadır. Moshe Sevilla-Sharon ise Franco'nun iddiası ile ilgili olarak şöyle yazmaktadır:

... Burada Jozef'in babası Moşe Hamon'dan söz edildiği düşünülebilir. (Jozef oğluna Moşe adını verdiğine göre babasının da adının Moşe olduğu hemen hemen kesindir.) Ancak bu noktada, Hamon ailesinden bir doktorun, Yahudiler İspanya'dan kovulmadan önce Fatih'in yanında hizmet etmiş olduğunu düşünmek gerekir ki, bu da ilginç bir araştırma ve tartışma konusu olabilir.

Ne var ki, Jozef'in 1450'de Granada'da (veya Carmoly'nin iddiasına göre İtalya'da) doğduğu bilindiğine göre babasının Fatih'in Padişahlığı döneminde (1451-1483) İstanbul'a göç ederek yerleşmiş ve kısa bir dönemde Sultan'ın özel doktoru mertebesine yükselmiş olması ihtimali çok zayıftır. Diğer taraftan Moşe'nin büyükbabasının adını taşıması için, geleneklere göre, ailenin en büyük erkek evladı olması gerekir ki, Moşe'nin Jozef'in ilk oğlu olduğuna dair bir kesinlik yoktur.

Jozef Hamon (oğul)

David de Pomis'in Yahudilerle ilgili eserinden,²⁶ Jozef Hamon'un Sultan II. Selim'in özel doktoru olduğu belirlenmektedir. Ancak bir taraftan kendisinin diplomasiye fazla yatkın olmaması, diğer taraftan Don Jozef Nasi'nin nüfuzunun en doruk noktada bulunması sonucu Jozef Hamon'un Saray'daki yeri, babası kadar yüksek olmamıştır.

Yaklaşık 1545-1550'de evlenen Jozef Hamon, 1577 sonbaharında kısa bir hastalığı takiben, eşi Chryse'nin kendi ailesine yazdığı bir mektuptaki ifadesi ile, "hayatının güneşi henüz yolun yarısını aşmışken" öldü.²⁷

.....

26 David [ben Isaac] de Pomis, *a.g.e.*, Venedik, 1588.

27 Henri Gross, *a.g.m.*, *REJ.*, T.56, Paris, 1909, s. 73.

İsak Hamon

Amon Ailesini derinliğine etüd eden iki tarihçiden biri olan Henri Gross, Jozef Hamon'un ikisi erkek (Abhamon ve Yuda) ikisi kız (Ibasuba ve Valle) dört çocuğu olduğunu belirtmekte ise de, *Encyclopedia Judaica*, Jozef'in oğlu İsak'tan bahsetmektedir. Anılan esere göre İsak da aile geleneğini sürdürerek hem doktor olmuş hem de Osmanlı diplomasisinde rol oynamıştır. Barış görüşmelerinde Osmanlı Hükümeti'ne tesir etmesi için İspanyolların teklif ettiği parayı kesinlikle reddetmiş ve vatanının menfaatlerini korumaya devam etmiştir.²⁸

Tıp ileriki yıllarda da ve günümüze kadar, Türk Yahudilerinin ilgi alanı olmaya devam etmiştir.

Tümamiral ve Amirallik Genel Sağlık Müfettişi İsak Paşa Molho (1839-1919), Tümamiral, Göz Hastalıkları Uzmanı ve Saray Hekimi Elias Paşa Kohen (1844-?), anısına Selanik'te anıt dikilen Jak Paşa Nesim (1850-1903) ve daha bir çoğu askeri hekim olarak Osmanlı ordusunda şerefli yerlerini alıp üst rütbelere ulaştılar.

Mir-i Miran Jak Paşa Mandil (1855-1902), tıp literatürüne damgasını vuran ilk Türk dermatolog ve histopatoloji uzmanı, Piedra hastalağını dünyaya tanıtan Menahem Hodara (1869-1926), Kuduz Tedavi Kurumu Müdürü Haim Naim Bey Elnekave (1872-1931), radieztezi yöntemini yurdumuzda ilk uygulayan, Ankara Üniversitesi İç Hastalıkları Kürsüsü Başkanı Prof. Samuel Abravanel Aysoy (1885-1960), beşinci ve altıncı dönem Niğde Milletvekili Samuel Abrevaya Marmaralı (1879-1953), Roma La Sapienza Üniversitesinde öğretim üyesi Hayim Marko Benbanaste (1915-2007), ilk yerli müstahzarat üreticisi eczacı İsrail Gabay (1890-1973) ve daha niceleri de araştırma, buluş ve eserleriyle sivil yaşamda tıp alanında temayüz ettiler.²⁹

.....

28 Simon Marcus, "Hamon", *EJ.*, Vol.7, s. 1249.

29 Ayrıntılı bilgi için bkz Naim A. Gülerüz, *Toplumsal Yaşamda Türk Yahudileri*, İstanbul, Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın, 2012.